

Poznanie reality slovenských samospráv nás donútilo bližšie sa zamyslieť nad niektorými konkrétnymi problémami obcí. Voľba padla na otázku zániku mandátu starostu v miestnom referende, ktorý síce nepácha trestnú činnosť, následkom ktorej by prišiel po právoplatnom odsúdení o mandát, ale permanentne porušuje sľub, ktorý zložil, šikanuje oponentov a neplní uznesenia obecného zastupiteľstva vzhľadom k neexistencii sankcií v zákone SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení (ďalej len „zákon o obecnom zriadení“). K tomu sa spravidla pridružujú problematiku alebo takmer žiadna komunikácia, neposkytovanie informácií, skresľovanie reality, rodinkárstvo a zneužívanie miestnych kontaktov na upevňovanie pozície starostov a problém s inak zmýšľajúcim zastupiteľstvom je na svete.

Všetky tieto faktory vplývajú na kvalitu samosprávneho riadenia obce, život jej obyvateľov a pochopiteľne aj na rozvoj samotnej obce. V takejto situácii sa často skupinka poslancov resp. obyvateľov obce rozhodne využije inštitút miestneho referenda a iniciovať odvolanie starostu. Na pohľad jednoduché riešenie sa ale často stane nevykonateľné z dôvodov, ktoré organizátorov miestneho referenda zaskočia nepripravených.

Zvyčajne ide o priam pudové snaženie ohrozeného starostu, ktorý jednoducho neakceptuje činnosť smerujúcu k jeho možnému odvolaniu a urobí všetko pre to, aby konaniu referenda zabránil. Konaním takto ohrozených starostov je úplné ignorovanie zákona o obecnom zriadení a všeobecne záväzného nariadenia (ďalej len „VZN“) obce o miestnom referende, čím znemožní alebo aspoň ohrozí resp. komplikuje jeho uskutočnenie. To často odrádza voličov od účasti na samotnom referende a obavy majú aj z podpísania sa na petičný hárok v prípade, že sa v obci organizuje petícia za vyhlásenie referenda na odvolanie starostu. Sprievodnými javmi prípravy referenda o odvolaní starostu obce býva aj zastrašovanie, vyhrážky alebo verbálne zosmiešňovanie občanov.

V takomto ovzduší je pre členov petičného výboru alebo referendovej komisie veľmi problematické organizovať veci tak, aby boli zákonné a realizovateľné v zmysle ustanovení zákona a VZN o miestnom referende. Touto publikáciou chceme načrtnúť vhodné postupy pomôcť prekonať aj stres, ktorý zákonite vyhlásenie a realizácia referenda o odvolaní starostu prináša.

Pre lepšiu ilustráciu, čo možno očakávať od odvolávaného starostu, detailne popisujeme dve zmarené referendá v obci Šoporňa (okr. Galanta). V týchto prípadoch boli použité obe zákonom určené formy vyhlásenia miestneho referenda o odvolaní starostu. Obe referendá neboli uskutočnené následkom nečinnosti obecného úradu a kvôli totálnemu deštruktívnemu konaniu starostu obce.

Do príručky sme sa snažili vložiť okrem ustanovení zákona o obecnom zriadení aj

praktické rady a osvedčené postupy z obce Ruská (okr. Michalovce). Tu napriek stresom, ktoré spôsobil odvolávaný starosta, poslanci a aktivisti zvládli nielen psychicky ale aj vecne všetky úskalia, ktoré na nich starosta nastražil a využili všetky možnosti, ktoré im výklad slova samospráva umožňoval. V tomto prípade sa potvrdilo, že samospráva môže byť skutočnou správou občanov konkrétnej obce.

Treba podotknúť, že vždy je to o osobnej statočnosti obyvateľov obce, ktorí sa svojim občianskym postojom dokážu aj za cenu rizika nepochopenia a osobnej prehry (pretože väčšina obyvateľov obce to považuje často za osobný súboj) angažovať za presadenie zmeny mimo volieb, ale zákonným spôsobom. Naše skúsenosti ale nasvedčujú aj tomu, že v žiadnom prípade sa nesmie podceniť osveta medzi obyvateľmi obce spôsobom, aký poznáme z predvolebných kampaní.

Treba si uvedomiť aj skutočnosť, že referendum sú v podstate voľby, kde hlavnú úlohu hrá oprávnený volič, ktorý musí byť presvedčený o správnosti svojho konania, ktoré potvrdí účasťou na referende. Je všeobecne známe, že nielen celoštátne, ale aj miestne referendá majú pre ich platnosť predpísané 50-percentné kvórum oprávnených voličov, ktoré je ťažko dosiahnuteľné a referendum ako inštitút demokracie sa z týchto dôvodov stáva neplatným.

Táto príručka má za cieľ jednoduchým jazykom a poukázaním na konkrétne obce, kde bolo referendum vyhlásené, priblížiť možnosti referenda, vysvetliť všetky zákonné súvislosti. Zároveň je aj pomôckou na preklenutie a psychické zvládnutie úskalí referenda o odvolaní starostu tak, aby sa referendum stalo štandardnou výbavou pre demokraciu v samospráve a nebolo len hysterickým výkrikom pár jedincov bez výsledného a ozdravujúceho rozhodnutia voličov.

Citácie zo zákonov uvádzané v publikácii sú platné k 15. aprílu 2013.

**Vladimír Špánik, predseda
Združenie občanov miest a obcí Slovenska (ZOMOS)**

1. O miestnom referende o odvolaní starostu

Podľa samosprávnej Biblie, zákona o obecnom zriadení, sa samospráva obce vykonáva tromi spôsobmi:

- a) orgánmi obce,
- b) miestnym referendom,
- c) zhromaždením obyvateľov obce.¹

Zákon teda potvrdzuje zásadu, že moc orgánov obce (starostu a obecného zastupiteľstva)² je odvodená zo všeobecných volieb a obyvatelia obce majú okrem práva zvoliť si orgány obce aj právo priamo sa zúčastňovať na samospráve obce. Zákon tiež rozlišuje, kedy je miestne referendum povinné a kedy je možné resp. čo je potrebné urobiť, aby obecné zastupiteľstvo miestne referendum vyhlásilo. Presnejšie ho upravuje § 11a zákona o obecnom zriadení.

§ 11a

1. *Obecné zastupiteľstvo vyhlási miestne referendum, ak ide o:*
 - a) *zlúčenie obcí, rozdelenie alebo zrušenie obce, ako aj zmenu názvu obce,*
 - b) *odvolanie starostu (§ 13a ods. 3),*
 - c) *petíciu skupiny obyvateľov obce aspoň 30 % oprávnených voličov,*
 - d) *zmenu označenia obce.*
2. *Obecné zastupiteľstvo vyhlási miestne referendum o rozdelení obce podľa odseku 1 písm. a), ak sú splnené podmienky rozdelenia uvedené v tomto zákone.*
3. *Petíciu podľa odseku 1 písm. c) overujú aspoň traja poslanci určení obecným zastupiteľstvom, ktorí nemôžu byť členmi petičného výboru, a starosta; starosta neoveruje petíciu podanú podľa § 13a ods. 3 písm. a) prvého bodu. Ak petícia spĺňa náležitosti ustanovené osobitným zákonom a ak ide o rozdelenie obce, aj náležitosti podľa odseku 2, obecné zastupiteľstvo vyhlási miestne referendum tak, aby sa uskutočnilo do 90 dní od doručenia petície obci; to platí aj v prípade petície podľa § 13 a ods. 3 písm. a) prvého bodu.*

¹ §4 ods. 2 zákona o obecnom zriadení

² §10 ods. 1 zákona o obecnom zriadení

4. *Obecné zastupiteľstvo môže vyhlásiť miestne referendum aj pred rozhodnutím o ďalších dôležitých veciach samosprávy obce (§ 4).*
5. *Obecné zastupiteľstvo vyhlási miestne referendum podľa odseku 1 písm. a), b) a d) a odseku 4 tak, aby sa uskutočnilo do 90 dní od schválenia uznesenia o vyhlásení miestneho referenda.*
6. *Po vyhlásení miestneho referenda obecné zastupiteľstvo bezodkladne zriadi na hlasovanie a sčítavanie hlasov komisiu pre miestne referendum a určí lehotu na jej prvé zasadnutie.*
7. *Obec najneskôr 15 dní pred dňom konania miestneho referenda zašle každému oprávnenému voličovi oznámenie o vyhlásení miestneho referenda, v ktorom uvedie dátum schválenia uznesenia obecného zastupiteľstva o vyhlásení miestneho referenda alebo doručenia petície, otázku alebo otázky, ktoré sa obyvateľom obce predkladajú na rozhodnutie, miesto, dátum a čas konania miestneho referenda a spôsob úpravy hlasovacieho lístka; oznámenie zverejní v rovnakej lehote na úradnej tabuli v obci, ako aj spôsobom v obci obvyklým.*
8. *Výsledky miestneho referenda sú platné, ak sa na ňom zúčastnila aspoň polovica oprávnených voličov a ak bolo rozhodnutie prijaté nadpolovičnou väčšinou platných hlasov účastníkov miestneho referenda. Obecné zastupiteľstvo vyhlási výsledky miestneho referenda do troch dní od doručenia zápisnice o výsledkoch hlasovania na úradnej tabuli.*
9. *Obec ustanoví nariadením podrobnosti o organizácii miestneho referenda.*

Pre organizáciu miestneho referenda je dôležitý okrem zákona o obecnom zriadení najmä zákon č. 85/1990 Zb. o petičnom práve a zákon č. 346/1990 Zb. o voľbách do samosprávnych orgánov obcí. Petičný zákon najmä pre vyhlásenie referenda a volebný zasa pri jeho príprave a pri určení jeho platnosti.

Posledne menovaný zákon definuje voliča - oprávneným voličom podľa ustanovenia § 2 zákona č. 346/1990 Zb. o voľbách do samosprávnych orgánov obcí je občan Slovenskej republiky, ktorý spĺňa ďalšie dve podmienky: musí mať trvalý pobyt v obci, kde sa majú voľby (miestne referendum) vykonávať a v deň konania volieb (miestneho referenda) dosiahnuť 18 rokov.

Definovanie voliča má zásadný vplyv aj na podobu petície za odvolanie starostu. Okrem náležitostí ako v každej inej petícii sa totiž musí na nej uvádzať dátum narodenia signatára, na základe ktorého dokáže orgán vybavujúci petíciu posúdiť, či ide

o voliča alebo nie. Všetky podrobnosti o vzniku, náležitostiach a vybavení petície ustanovuje zákon č. 85/1990 Zb. o petičnom práve. Nižšie uvádzame jeho pre petíciu za odvolanie starostu kľúčové časti.

§ 3 Petičný výbor

1. Na zostavenie petície, obstaranie podpisov pod ňu a doručenie petície orgánu verejnej správy môžu osoby podávajúce petíciu vytvoriť petičný výbor.
2. Petičný výbor nie je právnickou osobou.
3. Členovia petičného výboru sú povinní určiť osobu, ktorá dovŕšila vek 18 rokov, na ich zastupovanie v styku s orgánom verejnej správy.
4. Ak nie je vytvorený petičný výbor, musí sa v petícii určiť osoba, ktorá dovŕšila vek 18 rokov, na styk s orgánom verejnej správy.

§ 4 Zhromažďovanie podpisov pod petíciu

1. Každý má právo spôsobom neodporujúcim zákonu vyzývať iné osoby, aby svojím podpisom petíciu podporili. Fyzická osoba čitateľne uvedie svoje meno, priezvisko, adresu trvalého pobytu a k týmto údajom pripojí svoj podpis. Právnická osoba uvedie svoj názov a sídlo; osoba oprávnená konať v jej mene čitateľne uvedie svoje meno, priezvisko, adresu trvalého pobytu a k týmto údajom pripojí svoj podpis. Ak osobitný predpis ustanovuje najnižší počet osôb podporujúcich petíciu alebo vek osôb podporujúcich petíciu, uvedie sa čitateľne k údajom o osobe podporujúcej petíciu aj dátum jej narodenia. Osobám podporujúcim petíciu sa musí umožniť, aby sa s obsahom petície riadne oboznámili pred jej podpísaním.
2. Na účel uvedený v odseku 1 možno petíciu a podpisové hárkky vystaviť na miestach prístupných verejnosti. Na to nie je potrebné povolenie orgánu verejnej správy, nesmie však nastať obmedzenie cestnej premávky, rušenie verejného poriadku ani iné obmedzenie práv a právom chránených záujmov iných osôb.
3. Zhromažďovaním podpisov na mieste prístupnom verejnosti možno poveriť osobu, ktorá dovŕšila vek 16 rokov.

4. Ak podpisové hárky neobsahujú text petície, musia byť označené tak, aby bolo zrejmé, aká petícia sa má podporiť podpismi; na každom podpisovom hárku musí byť uvedené meno, priezvisko a úplná adresa trvalého pobytu osoby, ktorá je určená na zastupovanie v styku s orgánom verejnej správy.
5. Ak petíciu podporil väčší počet osôb, musia osoby podávajúce petíciu uviesť pod jej textom počet priložených podpisových hárkov. Podpisové hárky sa musia priebežne číslovať.
6. Orgán verejnej správy neberie do úvahy podporu petície osobou, ktorá o sebe uviedla údaje nečitateľne alebo nepravdivo.

§ 5

Podanie a vybavenie petície

1. Petícia musí byť písomná, označená slovom petícia a musí obsahovať predmet verejného alebo iného spoločného záujmu a údaje uvedené v § 4 ods. 1 o tom, kto ju podáva; ak petíciu podáva petičný výbor, uvedú sa údaje uvedené v § 4 ods. 1 o každom jeho členovi. Osoba určená na zastupovanie v styku s orgánom verejnej správy podľa § 3 ods. 3 alebo 4 pripojí v petícii k menu, priezvisku a adrese trvalého pobytu aj podpis.
2. Pri podaní petície elektronickými prostriedkami sa písomná forma považuje za zachovanú, ak sú v nej uvedené údaje podľa § 4 ods. 1 o tom, kto ju podáva a zároveň je k dispozícii prostredníctvom elektronických prostriedkov elektronický formulár, ktorý možno podpísať zaručeným elektronickým podpisom.

Petícia teda musí obsahovať všetky náležitosti - čoho sa týka, musia byť riadne uvedené všetky požadované údaje, musí byť správne podaná.

Miestne referendum o odvolaní starostu možno iniciovať dvoma spôsobmi: miestnym referendom vyhláseným na základe petície oprávnených voličov a z vôle obecného zastupiteľstva.

§ 13a

3. Obecné zastupiteľstvo
 - a) vyhlási miestne referendum o odvolaní starostu, ak
 - 1) o to petíciou požiada aspoň 30 % oprávnených voličov
 - 2) hrubo alebo opakovane zanedbáva povinnosti starostu, porušuje

Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy,
b) môže vyhlásiť miestne referendum o odvolaní starostu, ak neprítomnosť alebo nespôsobilosť starostu na výkon funkcie trvá dlhšie ako šesť mesiacov.

4. O návrhu podľa odseku 3 písm. a) druhého bodu rozhoduje obecné zastupiteľstvo nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov.

Čiže buď obecné zastupiteľstvo samo usúdi, že je čas starostu odvolať alebo musí prísť petícia, aby taký krok obecní poslanci urobili. Miestne referendum musí vyhlásiť obecné zastupiteľstvo. V uznesení o vyhlásení referenda určí termín jeho konania, referendum otázku a aj dôvody jeho konania.

Za realizáciu referenda je zodpovedný obecný úrad, preto je potrebné v prípade referenda za odvolanie starostu počítať s tým, že obecný úrad riadený starostom sa bude priebehu referenda brániť.

2. Dva kroky k realizovaniu miestneho referenda

V tejto časti načrtneme sled krokov, ako uskutočniť platné referendum. Nerobíme si nárok na úplnosť, vždy sa riadiť aktuálnym znením príslušných zákonov. Budeme vychádzať len z miestnych referend, ktoré sa doteraz uskutočnili a ktoré sú nám známe. A tiež z tých, ktoré sa kvôli obštrukciám starostu neuskutočnili. Naznačený postup vyčerpávajúci byť ani nemôže, pretože v tejto chvíli si nedokážeme predstaviť všetky možnosti, ktoré fantázia a tvorivosť odvolávaných starostov ukrýva.³

Krok č. 1: vyhlásenie referenda

Miestne referendum musí vyhlásiť obecné zastupiteľstvo. Môže tak urobiť samo⁴ alebo na základe petície voličov.

Náležitosti petície:

- Text petície – musí byť jasný účel petície a adresát petície (v prípade odvolania starostu je ním obecné zastupiteľstvo).
- Zostavenie petičného výboru a určenie osoby poverenej na styk s orgánom verejnej správy.
- Petíciu podpisujú len voliči – osoby s trvalým pobytom v obci staršie ako 18 rokov – na tento účel sa v petičných hárkoch okrem mena, priezviska, bydliska a podpisu uvádza aj dátum narodenia. Petíciu musí podpísať aspoň 30 % oprávnených voličov obce, inak na základe nej nemôže byť vyhlásené referendum.

Doručenie petície:

- Petícia musí byť riadne podaná – treba využiť všetky administratívne postupy, aby podanie petície nebolo spochybnené (napr. doručenie petície oficiálne cez podateľňu obecného úradu, nestačí ju odovzdať na verejnom rokovaní obecného zastupiteľstva). Tiež sa ukázalo, že je dobré nepustiť petíciu z rúk bez dôkazov o jej existencii a podaní – preto odporúčame vyhotoviť si kópie z každej dôležitej oficiálnej komunikácie so starostom a obecným úradom. Prípadne si urobiť kópie všetkých petičných

³ V tejto časti neopakujeme relevantné citácie z príslušných zákonov, pretože sú uvedené v kapitole 1 tejto publikácie.

⁴ Môže tak urobiť obecné zastupiteľstvo nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov ak starosta hrubo alebo opakovane zanedbáva svoje povinnosti, porušuje Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy alebo ak neprítomnosť alebo nespôsobilosť starostu na výkon funkcie trvá dlhšie ako šesť mesiacov. O tomto návrhu rozhoduje obecné zastupiteľstvo nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov. (§ 13a zákona o obecnom zriadení)

hárkov, aby petičný výbor mal aspoň nejaký dôkaz o počte doručených podpisov (najlepšie by bolo mať overené kópie petičných hárkov).

- Petíciu musia po jej doručení obci overiť aspoň traja poslanci určené obecným zastupiteľstvom, ktorí nemôžu byť členmi petičného výboru (v prípade petície za vyhlásenie miestneho referenda o odvolaní starostu nemôže petíciu overovať ani starosta) Poslanci overujú, či petíciu podpísal dostatočný počet oprávnených voličov a či spĺňa vyššie uvedené náležitosti petície stanovené v zákona o petičnom práve.

Ako už bolo uvedené, miestne referendum musí vyhlásiť obecné zastupiteľstvo. Dôležité je správne a úplné uznesenie, ktoré môže nasledovať až po overení petície. V uznesení musí byť uvedené miesto, dátum a čas konania referenda, referendová otázka a spôsob úpravy hlasovacieho lístka. Je dobré v ňom tiež uviesť dôvody pre jeho vyhlásenie a zároveň zriadiť na hlasovanie a sčítavanie hlasov komisiu pre miestne referendum a určiť lehotu na jej prvé zasadnutie. Miestne referendum sa musí uskutočniť do 90 dní od doručenia petície obci.

V prípade vyhlásenia miestneho referenda na základe uznesenia obecného zastupiteľstva, pretože starosta hrubo alebo opakovane zanedbáva povinnosti starostu, porušuje Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy alebo ak neprítomnosť alebo nespôsobilosť starostu na výkon funkcie trvá dlhšie ako šesť mesiacov, miestne referendum sa musí uskutočniť do 90 dní od prijatia uznesenia o jeho vyhlásení. V takto vyhlásenom referende musí zastupiteľstvo starostlivo a podrobne (s odkazmi na zákonné alebo iné ustanovenia) uviesť dôvody, prečo obecné zastupiteľstvo referendum vyhlasuje.

Uznesenie o vyhlásení miestneho referenda nemôže starosta pozastaviť. Na jeho prijatie teda stačí väčšina prítomných poslancov.⁵

⁵ Zo stanoviska Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS) k tejto veci vyberáme: Na vyhlásenie miestneho referenda o odvolaní starostu obce nepotrebuje obecné zastupiteľstvo v žiadnom prípade súhlas starostu, preto nie je potrebné, aby starosta výslovne alebo konkludentne petíciu uznal, o čom svedčí aj ustanovenie § 13 ods. 7 Zákona, podľa ktorého starosta nemôže pozastaviť výkon uznesenia obecného zastupiteľstva o vyhlásení miestneho referenda o odvolaní starostu, ak sa domnieva, že odporuje zákonu alebo je pre obec zjavne nevýhodné tak, že ho nepodpíše v lehote podľa § 12 ods. 11. Znamená to, že neuznanie petície starostom nie je a v demokratickej spoločnosti ani nemôže byť prekážkou na uskutočnenie miestneho referenda o odvolaní starostu bez ohľadu na starostom uvádzaný dôvod nesúhlasu, napr. údajné formálne pochybenie pri vybavení petície. Ak by tomu tak bolo, inštitút miestneho referenda o odvolaní starostu by stratil akékoľvek opodstatnenie, nakoľko by umožnil starostom kedykoľvek svojvoľne zabrániť v ich odvolaní.

V prípade, že v obci neexistuje VZN o organizácii miestneho referenda, je najlepšie, ak obecné zastupiteľstvo schváli takéto nariadenie súčasne s vyhlásením referenda. Ak tak neurobí, musí určiť podrobnosti o organizácii miestneho referenda v uznesení.

Krok č. 2: uskutočnenie referenda

Ak tak zastupiteľstvo neurobí priamo v uznesení o vyhlásení referenda, po vyhlásení miestneho referenda obecné zastupiteľstvo bezodkladne zriadi na hlasovanie a sčítavanie hlasov referendovú komisiu a určí lehotu na jej prvé zasadnutie.

Zákon tiež ukladá povinnosť obce najneskôr 15 dní pred dňom konania referenda zaslať každému oprávnenému voličovi oznámenie o vyhlásení miestneho referenda. V ňom uvedie dátum schválenia uznesenia obecného zastupiteľstva o vyhlásení miestneho referenda alebo doručenia petície, otázku alebo otázky, ktoré sa obyvateľom obce predkladajú na rozhodnutie, miesto, dátum a čas konania miestneho referenda a spôsob úpravy hlasovacieho lístka; oznámenie zverejní v rovnakej lehote na úradnej tabuli v obci, ako aj spôsobom v obci obvyklým.

Ak uznesenie o vyhlásení miestneho referenda bolo prijaté, obec by na základe neho mala konať a zabezpečiť organizáciu miestneho referenda. V zmysle § 11a ods. 7 zákona o obecnom zriadení je obec zodpovedná za zabezpečenie organizácie miestneho referenda. V zmysle § 4 ods. 3 písm. m) zákona o obecnom zriadení obec pri výkone samosprávy organizuje miestne referendum o dôležitých otázkach života a rozvoja obce.⁶

⁶ Ústavný súd SR v uznesení zo dňa 11. 12. 2012, sp. zn. III. ÚS 601/2012 sa k zodpovednosti starostu za realizáciu vyhláseného miestneho referenda vyjadril jednoznačne:

„(...) ústava v čl. 69 ods. 1 konštituuje dva orgány obe, a to obecné zastupiteľstvo a starosta obce. (...) podľa § 13 ods. 4 písm. b) a e) zákona o obecnom zriadení starosta obce vykonáva obecnú správu a rozhoduje vo všetkých veciach správy obce, ktoré nie sú zákonom alebo štatútom obce vyhradené obecnému zastupiteľstvu. Z citovaných ustanovení vyplýva, že starosta obce realizuje všetky úkony tvoriace obsahovú náplň pojmu „správa obce“ s výnimkou tých, ktoré zákon alebo štatút obce priznáva obecnému zastupiteľstvu. Definovaný koncept sa uplatňuje aj pri uskutočňovaní miestneho referenda, ktoré tvorí súčasť správy obce, lebo je okrem iného aj jednou z ústavou kreovaných foriem uskutočňovania územnej samosprávy. (...)“

Z citovaných ustanovení zákona o obecnom zriadení vyplýva, že okrem vyhlásenia miestneho referenda, zriadenia komisie pre miestne referendum a vyhlásenia výsledkov miestneho referenda realizuje administratívne činnosti súvisiace s jeho uskutočnením starosta obce spolu s obecným úradom ako administratívnym aparátom riadeným starostom obce. (...) Platí to aj napriek tomu, že ustanovenie § 11a ods. 7 zákona o obecnom zriadení podľa jeho doslovného znenia ukladá povinnosti obci, nie starostovi obce alebo obecnému úradu.“

Ak však starosta obce nezabezpečí splnenie povinností obce pri realizácii referenda, môže tieto povinnosti zastúpiť obecné zastupiteľstvo v spolupráci s komisiou pre miestne referendum.

V prípade, že obecný úrad odmietne vydať komisii pre miestne referendum zoznamy oprávnených voličov, je komisia oprávnená získať zoznam z iných zdrojov, napr. od okrskovej komisie z predošlých volieb alebo môže využiť verejne prístupné databázy (napr. kataster nehnuteľností). Komisia tiež môže doplniť zoznam voličov na základe návštev v domácnostiach. Keďže získaný zoznam voličov nemusí byť aktuálny, komisia pre miestne referendum v spolupráci s obecným zastupiteľstvom zabezpečí čo najširšie oznámenie o konaní miestneho referenda, aby aj osoby, ktoré nie sú na zozname, sa mohli referenda zúčastniť. Na základe predloženia občianskeho preukazu v deň konania referenda musí komisia doplniť voliča do zoznamu a umožniť mu hlasovať.

Za referendovú miestnosť odporúčame vybrať miestnosť, nad ktorou nemá starosta moc. Čiže nie obecnú budovu, ani budovu školy alebo iného obecného zariadenia. Osvedčili sa objekty patriace cirkvám alebo vojenský poľný stan. Miestnosť musí byť dobre prístupná, známa a na známom mieste.

V prípade bojkotu miestneho referenda zo strany starostu treba byť tiež pripravený na zvýšenú spotrebu času a aj peňazí na zabezpečenie miestneho referenda.

V predchádzajúcich riadkoch sme popísali postup ako miestne referendum o odvolaní starostu uskutočniť. Na jeho platnosť je však potrebná dostatočná účasť voličov. O to, ako aj o želaný výsledok, sa však musí postarať iniciátor referenda v politickom zápase. Ambíciou tejto publikácie je len pomôcť iniciátorom referenda referendum zorganizovať tak, aby sa mohlo konať.

3. Uskutočnené a neuskutočnené miestne referendá – dva prípady

V nasledujúcej časti prinášame dva príklady referend o odvolaní starostu – úspešne realizované referendum v obci Ruská (okr. Michalovce) a nerealizované miestne referendum v obci Šoporňa (okr. Galanta). Oba prípady spája to, že starosta sa odvolaniu bránil a na svoju obranu využil administratívne kapacity obecného úradu. Tieto príbehy umožnia inšpirovať sa postupmi, ktoré sa ukázali ako fungujúce a vyvarovať sa chýb, ktoré pri realizácii miestnych referend o odvolaní starostu uskutočnili.

3.1 Dvakrát zmarené miestne referendum o odvolaní starostu – obec Šoporňa

V Šoporni (okr. Galanta) po nástupe nového starostu po voľbách v roku 2010 bol relatívny pokoj a pohoda. Nezhody medzi siedmimi poslancami zastupiteľstva obce s viac ako 4200 obyvateľmi a starostom začali až po bilancovaní polročnej činnosti nového starostu Milana Vlčeka. Schodok hospodárenia obecného rozpočtu podľa tvrdenia poslancov dosiahol sumu 94 000 €. Poslanci zistili mnohé, pre obec, nevýhodné zmluvy uzavreté starostom. Na obecnom úrade vládla atmosféra strachu a jednej z poslankyň začali chodiť anonymné výhražné správy SMS. Do schránok obyvateľov obce boli doručované letáky prívržencov starostu aj poslancov. Dedina sa pomaly začala polarizovať.

V septembri 2011 poslanci požiadali starostu o zvolanie zastupiteľstva. Starosta im nevyhovel a zastupiteľstvo rokovalo pod holým nebom. Starosta sa v liste občanom obhajoval tým, že žiadosť neobsahovala jasný program a nebola nikým podpísaná. Poslanci, samozrejme, tvrdia opak. Tento moment bol však prvým impulzom na začatie zbierania podpisov pod petíciu za vyhlásenie miestneho referenda o odvolaní starostu obce.

Petíciu rozbehlo sedem z jedenástich obecných poslancov, ktorí odmietli spôsob komunikácie starostu, prekážala im netransparentnosť jeho rozhodovania a nevhodné nakladanie s obecným majetkom. Trestné oznámenia podávali obe strany na seba navzájom.

Pod petíciu získali 1 090 platných podpisov

Deväť poslancov požiadalo 23. januára 2012 o zvolanie zastupiteľstva, aby mohli na základe odovzdanej petície vyhlásiť referendum o odvolaní starostu. Starosta opäť zasadnutie zastupiteľstva nezvolal s odôvodnením, že poslanci nedodali materiál k rokovaniu, zmätočnosťou v podkladoch, nejasnosťami v termínoch a nakoniec sa ešte odvolával na zásady hospodárnosti. Keďže išlo o zjavnú obštrukciu,

poslancom bolo jasné, že zastupiteľstvo bude zasadať v zmysle zákona o obecnom zriadení na 15. deň od podania žiadosti t. j. 6. februára 2012. V tento deň sa rokovanie obecného zastupiteľstva konalo bez prítomnosti starostu a prijalo uznesenie o vyhlásení miestneho referenda na základe petície, ktorú podpísalo 1090 občanov a splnilo tým zákonom predpísanú požiadavku na 30 percent podpisov oprávnených voličov obce. Referendum bolo vyhlásené na 10. marca 2012, teda v deň konania volieb do NR SR. Starosta začal spochybňovať právoplatnosť petície z dôvodu, že ihneď po odovzdaní petičných hárkov do podateľne obce si ich prevzal predseda referendovej komisie a v podateľni ostal len sprievodný list k petícii a zakázal zamestnancom obce akúkoľvek spoluprácu s referendovou komisiou na organizácii referenda v zmysle príslušného VZN. Zaujímavé ale je, že po vrátení petície do podateľne pre potreby obecného úradu sa táto záhadným spôsobom stratila.

Je pochopiteľné, že zamestnanci boli dostatočne lojálni so zamestnávateľom a nereagovali na požiadavky členov referendovej komisie. Starosta nechal priebežne vyhlasovať oznam v obecnom rozhlase, že referendum sa konať nebude a naopak, že zabezpečí za pomoci polície v obci v sobotu 10. marca poriadok. Organizovanie referenda v tejto situácii vzali do svojich rúk poslanci a boli pripravení ho aj financovať na svoje náklady.

Podnet na prokuratúru podali starosta aj kontrolórka

Hlavná kontrolórka obce, ktorá bola presvedčená o správnosti konania poslancov, ale aj starosta obce s opačným názorom, podali nezávisle od seba podnet na prešetrovanie zákonnosti petície v nadväznosti na referendum na Okresnú prokuratúru v Galante.

Podnet hlavnej kontrolórky na preskúmanie zákonnosti podania a posúdenia petície, ktorý podala 15.2.2012 na okresnú prokuratúru vybavila Okresná prokuratúra v Galante zdôvodnením aké zaujala aj v prípade podnetu starostu obce, ktorý sa taktiež dožadoval preskúmania zákonnosti.

Prokuratúra obom oznámila len svoje nezáväzné stanovisko, že petičný výbor petíciu riadne nedoručil, nakoľko v záznamoch o doručenej pošte je len poznámka, že bol doručený sprievodný list k petícii a nie samotná petícia.

Takémuto stanovisku z nepochopiteľných dôvodov nezabránila ani skutočnosť, že sprievodný list mal 61 príloh a samotná petícia je opečiatkovaná podateľňou s poznámkou o jej doručení. Prokuratúra nebrala do úvahy ani existenciu audiovizuálneho záznamu z doručenia petície kde bolo jasné, že komisia si hárky po podaní do podateľne len prevzala na kontrolu a overenie podpisov v zmysle jej povinností.

Po upozornení o nedoručení petície na obecný úrad ju komisia určená na jej posúdenie na obecný úrad späť vrátila do podateľne. O pár dní sa začali na občanov, ktorí boli na nej podpísaní, objavovať sťažnosti na úradoch a boli šikanovaní z

rôznych strán. Existuje podozrenie, že obec porušila pečate, petíciu otvorila a niekto takto získané informácie zneužil k šikanovaniu mnohých obyvateľov Šoporne.

Na základe ďalších podnetov starosta podala Okresná prokuratúra v Galante dve upozornenia prokurátora obecnému zastupiteľstvu obce Šoporňa. Jedno pre porušenie § 13 ods. 8⁷ a § 16 ods. 2 písm. d)⁸ zákona o obecnom zriadení. Jednalo sa o nejasne formulované uznesenie „OZ schvaľuje návrh na prelomenie sistačného práva starostu obce“ vzhľadom na skutočnosť, že z neho nevyplýva údaj o tom, vo vzťahu ku ktorému konkrétnemu uzneseniu obecného zastupiteľstva bolo takto formulované uznesenie určené.

Starosta pozastavil výkon piatich uznesení prijatých na zasadnutí obecného zastupiteľstva konanom dňa 12. decembra 2011 a je pochopiteľné, že prokuratúra zaujala takéto stanovisko a uznesenia boli de iure neplatné. Jednalo sa aj o uznesenia vzťahujúce sa k petícii. Druhé upozornenie prokurátora bolo podané už v priamej súvislosti s uznesením k samotnému referendu o odvolaní starostu, kde bolo uznesenie napísané, že „OZ schvaľuje vyhlásenie miestneho referenda, jeho termín, otázka a komisie.“ Takto definované uznesenie, v ktorom absentuje samotný termín, otázka a zloženie komisie vrátane termínu jej prvého zasadania, samozrejme, nespĺňalo zákonné náležitosti.

Poslanci zastupiteľstva neustrážili text uznesení, ako aj text samotnej zápisnice pri prepisovaní a overovatelia podpísali znenie tak, že starostovi touto nepozornosťou umožnili úspešne spochybníť platnosť a vykonateľnosť uznesení. Faktom však je, že obecné zastupiteľstvo prijíma svoje uznesenia na zasadnutí zastupiteľstva a relevantné je znenie uznesenia, ktoré bolo schválené na zasadnutí. Obecné zastupiteľstvo v Šoporni schválilo na zasadnutí jasne a zákonne formulované uznesenie, pričom len pri jeho zápise došlo k zjednodušeniu. Nesprávne vykonaný záznam však nemôže mať vplyv na platnosť či vykonateľnosť uznesenia.

Podstatné ale je, aby sa zastupiteľstvá vyvarovali zbytočných chýb a nepresností pri schvaľovaní uznesenia k vypísaniu referenda a nevkladali tak do rúk starostov prostriedky na právne úspešné odvrátenie konania referenda. Starosta si preto na základe takejto právnej argumentácie nerobil žiadne starosti s prípravou referenda.

⁷ §13 ods. 8): Ak bol výkon uznesenia obecného zastupiteľstva podľa odseku 6 pozastavený, môže obecné zastupiteľstvo toto uznesenie trojpätinovou väčšinou hlasov všetkých poslancov potvrdiť; ak obecné zastupiteľstvo uznesenie nepotvrdí do dvoch mesiacov od jeho schválenia, uznesenie stráca platnosť. Výkon potvrdeného uznesenia starosta nemôže pozastaviť.

⁸ § 16 ods. 2 písm. d) : Obecný úrad najmä vykonáva nariadenia, uznesenia obecného zastupiteľstva a rozhodnutia obce.

V Šoporni začali parlamentné voľby neskôr, referendum sa nekonalo

Starosta Vlček otvoril 10. marca 2013 priestory určené pre parlamentné voľby až dve minúty pred oficiálnym začiatkom volieb a problémy mali v Šoporni aj okrskové volebné komisie pre parlamentné voľby pre oneskorený prístup do priestorov volebných miestností.

V škole začali len parlamentné voľby. Obyvatelia obce boli síce rozhorčení, patrične to dali starostovi na vedomie, ale referendum sa nekonalo. Referendová komisia sa najskôr nedostala do školy, kde očakávali pripravenú volebnú miestnosť pre referendum. Po otvorení školy zistili, že chýbajú aj všetky náležitosti potrebné k realizácii referenda. Neboli zabezpečené zoznamy oprávnených voličov a ani hlasovacie lístky. Po búrlivej diskusii so starostom odchádzali obyvatelia Šoporne húfne podávať trestné oznámenia na neznámeho páchatela pre marenie miestneho referenda. Bolo podaných 167 trestných oznámení, ktoré sa pridali k podaniu poslanca obecného zastupiteľstva (ďalej len „OZ“) v Šoporni Adriána Macha.

Vyšetrovateľ odmietol trestné oznámenia vo veci marenia miestneho referenda

Vyšetrovateľ Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Galante odmietol trestné oznámenie poslanca OZ v Šoporni Adriána Macha a všetkých ďalších oznamovateľov s odôvodnením, že nie je dôvod na začatie trestného stíhania.

Vyšetrovateľ v zverejnenom odôvodnení sa okrem iného odvolával na tvrdenie starostu o tom, že volebné miestnosti sprístupnil už o 6.50 hod. Napriek tvrdeniu viac ako stovky občanov, že miestnosť bola sprístupnená až po 7. hodine, vyšetrovateľ si osvojil tvrdenie starostu a trestné oznámenie odmietol aj s prihliadnutím na skutočnosť, že oznamovateľ neuviedol vo svojom trestnom oznámení žiadnu okolnosť ani skutočnosť, ktorá by svedčila o tom, že bol spáchaný trestný čin, nebolo odopreté oznamovateľom ústavné právo slobodne sa rozhodnúť a voľiť v parlamentných voľbách.

Poslanec Macho podal proti uzneseniu sťažnosť, lebo bol presvedčený, že viac ako 100 ľudí čakajúcich pred školou nemohlo mať predsa pokazené hodinky. Sťažnosť bola zamietnutá!

Kontrolné zistenia Najvyššieho kontrolného úradu boli spúšťačom iniciatívy na opätovné vyhlásenie referenda o odvolaní starostu

Na základe podnetu poslancov obecného zastupiteľstva bola Najvyšším kontrolným úradom (ďalej len „NKÚ“) vykonaná kontrola hospodárenia s obecným majetkom. Zistenia NKÚ poslanci na zasadnutí zastupiteľstva starostlivo zhodnotili ako hrubé zanedbávanie povinností starostu a hrubé a opakované porušenie zákonov a všeobecne záväzných právnych predpisov, čo sa prejavilo najmä neehospodárnym

nakladaním s obecným majetkom, porušovaním rozpočtových pravidiel a možnosťou nezákonných rozhodnutí starostu. Starosta, naopak, výsledky kontroly NKÚ bagatelizoval a s poslancami prestal komunikovať, viackrát odišiel zo zasadnutia zastupiteľstva resp. vôbec neprišiel, a to napriek tomu, že zastupiteľstvo sám zvolal. Starosta Vlček dokonca svojvoľne zrušil zamestnanecký pomer hlavnej kontrolórke obce bez uznesenia obecného zastupiteľstva o jej odvolaní. Prvostupňový súd už v tomto prípade rozhodol o jeho nezákonnom postupe.

Obecné zastupiteľstvo v zmysle vyššie opísaných porušení zo strany starostu v októbri 2012 prijalo uznesenie o vyhlásení miestneho referenda o odvolaní starostu – termín určilo na 23. januára 2013. Dôvod na vyhlásenie referenda bol v zmysle § 13a ods. 3 zákona o obecnom zriadení kedy môže zastupiteľstvo vyhlásiť referendum o odvolaní starostu aj priamo bez petície, keď starosta hrubo alebo opakovane zanedbáva svoje povinnosti, porušuje Ústavu SR, ústavné zákony, zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy. Poslanci sa odvolávali aj na zistenia kontroly NKÚ, ktoré označili ako závažné. Starosta Vlček následne vyhlásil, že referendum nemá oporu v zákone, nič neporušil a referendum považuje za nezákonné.

Ani druhé referendum o odvolaní starostu sa nekonalo

Starosta opäť zakázal pracovníkom obecného úradu pracovať na príprave referenda v zmysle platného VZN o organizácii miestneho referenda v obci Šoporňa. Odmietol dať referendum komisii k dispozícii zoznam voličov obce a pečiatku obce na označenie referendumových lístkov. Neoznámil konanie referenda oprávneným voličom a nedal vytlačiť hlasovacie lístky. Pred budovu školy prišlo 23. januára 2013, v deň, na ktorý bolo zastupiteľstvom vyhlásené konanie referenda asi 40 ľudí. Hlasovať o odvolaní starostu nemali kde. Znechutení občania Šoporne, ktorí prišli vyjadriť svoj názor na konanie starostu zapálili niekoľko sviečok a konštatovali že v obci „skapala demokracia“.

3.2 Uskutočnené miestne referendum o odvolaní starostu – obec Ruská

Obec Ruská (okr. Michalovce) leží takmer na ukrajinskej hranici a riešiť otázku referenda v tejto malej obci so 600 obyvateľmi začali poslanci obecného zastupiteľstva spolu s obyvateľmi obce po celoslovensky medializovanom príbehu Bielej vrapy, pani Eriky Lakatošovej, ktorý sa zdá byť spúšťačom odporu proti starostovi.

Erika Lakatošová poukázala ako zamestnankyňa obce, kde pracovala ako účtovníčka, na podivné manipulovanie s obecnými peniazmi starostom obce Lászlom Lakatosom. Odmenou jej bolo okamžité ukončenie pracovného pomeru. Aj ďalej sa situácia v obci odvíjala od tohto príbehu, pretože pani Lakatošová bola súčasne aj prvá

náhradníčka na v tom čase uprázdnený poslanecký post a starostom manipulované zastupiteľstvo neumožnilo v zmysle § 51 zákona č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí jej nástup na uvoľnený mandát do 15 dní od jeho uvoľnenia.

V tejto situácii si obyvatelia obce Ruská začali všimnúť aj iné prešľapy starostu a obecné zastupiteľstvo prijalo 21. 9. 2012 uznesenie o vyhlásení miestneho referenda o odvolaní starostu. Už počas prípravy uznesenia sa začala spolupráca obecného zastupiteľstva obce Ruská so Združením občanov miest a obcí Slovenska (ZOMOS), kedy sa upresňoval text samotného uznesenia, ale bolo treba pripraviť aj všeobecne záväzné nariadenie obce o organizácii miestneho referenda. V prípade uznesenia o vyhlásení referenda vstúpilo do procesu aj občianske združenie VIA IURIS zabezpečením právnej pomoci. Obecné zastupiteľstvo sa rozhodlo vzhľadom na situáciu nič nenechať na náhodu a po úprave textu uznesenia advokátkou na zasadnutí obecného zastupiteľstva dňa 7. 11. 2012 zrušilo pôvodné uznesenie, ktoré nemalo všetky zákonné náležitosti, a prijalo nové. Medzitým bolo VZN o organizácii miestneho referenda obecným zastupiteľstvom v Ruskej prijaté. Prístup k úradnej tabuli (zverejnenie sa vyžaduje pri prijímaní VZN ako aj pre nadobudnutie platnosti uznesení obecného zastupiteľstva) poslanci, samozrejme, prístup nemali. Preto všetko potrebné na ňu opakovane po pravidelnom strhávaní vyvesovali zvonka („na sklo“). O všetkých vyveseniach viedli poslanci aj fotodokumentáciu.

Vzhľadom k tomu, že podľa názoru starostu pri zvolávaní zasadnutia obecného zastupiteľstva, kde došlo k vyhláseniu miestneho referenda, boli porušené niektoré ustanovenia zákona o obecnom zriadení, starosta svojím podnetom dal preskúmať postup obecného zastupiteľstva prokuratúrou. Prokuratúra konštatovala, že uznesenia obecného zastupiteľstva zo dňa 7. novembra 2012 sú výsledkom celého radu nesprávnych procesných postupov, ktoré ich robia ničotnými a nemožno s nimi spájať predpoklad správnosti, keďže takéto uznesenia nie sú spôsobilé vyvolať právne účinky a teda nie sú spôsobilé byť predmetom intervencie prokurátora. Ďalej bolo zastupiteľstvu vytknuté nedodržanie lehôt vzhľadom na to, že opravené uznesenie o vyhlásení referenda bolo prijaté len 17 dní pred jeho konaním a prokuratúra len konštatovala, že takéto uznesenie je fakticky neuskutočniteľné. Vzhľadom na to, že prokuratúra vydala len upozornenie prokurátora, ktoré zastupiteľstvo k ničomu nezaväzovalo a nerušilo uznesenie o vyhlásení miestneho referenda, poslanci a aj obec konali naďalej v zmysle tohto uznesenia. Okrem toho, že upozornenie prokurátora nemalo žiadne právne účinky na vyhlásené referendum, skutočnosti, ktoré boli podkladom pre upozornenie, nekorešpondovali s realitou a nemali také účinky, aké im prokurátor priznával.⁹

⁹ § 28 a nasl. zákona č. 153/2001 o prokuratúre

Napriek všetkému sa referendum konalo vďaka obrovskému úsiliu obyvateľov obce a poslancov.

Referendová komisia mala ťažkú úlohu, pretože ani starosta ani zamestnanci obecného úradu s komisiou nespolupracovali. Starosta odmietol vydať komisii zoznam oprávnených voličov a nevydal referendovej komisii ani pečiatku, aby mohli byť opečiatkované referendové lístky. Problém absencie zoznamu oprávnených voličov vyriešila referendová komisia v spolupráci s obyvateľmi obce osobnými návštevami v domácnostiach, získaním údajov z rôznych zmlúv dostupných na úrade ale aj z katastra nehnuteľností. Obecnú pečiatku si pre potreby miestneho referenda jednoducho nechali vyrobiť. Bolo na nej napísané, že je vyhotovená len pre potreby referenda, čím sa vyhlili podozreniam z neoprávneného používania obecných symbolov.

Starosta robil všetko pre to, aby sa referendum nekonalo. Odmietol sprístupniť obecné priestory, preto ako miesto konania miestneho referenda určili objekt škôlky, ktorá patrí cirkvi. V obecnom rozhlase nechal starosta vyhlásiť oznam, že referendum sa konať nebude. Poslanci, aktivisti a všetci, ktorí sa referenda zúčastniť chceli, aktívne informovali obyvateľov obce, že referendum bude tak ako im v zákonnej lehote 15 dní pre jeho konaním oznámila oznamom doručeným do domácností referendová komisia.

Referendum sa konalo dňa 24. novembra, tak ako bolo vyhlásené, a zo 478 oprávnených voličov prišlo k urnám 273 voličov čo predstavovalo účasť 57,11 %. Referendum teda bolo platné a starosta bol odvolaný.

Starosta odmietal sprístupniť reálnu moc v obci, odmietol odovzdať oficiálne úrad, ale tento stav trval len 14 dní keď kapituloval, pretože zastupujúcemu starostovi sa podarilo v banke zrušiť podpisové právo exstarostu a prakticky mu zastaviť prístup k obecným financiám.

Skúsenosti z Ruskej, ale aj z iných obcí nasvedčujú o bezpodmienečne nutnom určení alternatív, na ktoré nemá odvolávaný starosta dosah. Ako vyplýva z vyššie uvedeného, veľa kompetencií starostu v rámci prípravy miestneho referenda vie nahraďiť obecné zastupiteľstvo, pričom ale bez spolupráce obce môžu byť výsledky referenda spochybňované.

V malej obci je takmer vždy takéto konanie veľmi problematické a vyžaduje si osobnú statočnosť, odhodlanie presadiť svoje zákonné právo a veľkú odolnosť voči často nekorektným až špinavým intrigám odvolávaného starostu smerujúcim vždy na citlivé miesta jeho protivníkov.

Vzorové dokumenty:

1. Petícia za vyhlásenie miestneho referenda o odvolaní starostu

PETÍCIA za vyhlásenie miestneho referenda v obci XY o odvolaní starostu

Žiadame obecné zastupiteľstvo obce XY, aby v súlade s § 13 a ods. 3 písm. a) bod 1 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, v nadväznosti na zákon č. 85/1990 Zb. o petičnom práve, vyhlásilo miestne referendum v obci XY o odvolaní starostu tejto obcemeno starostu

meno a priezvisko	adresa trvalého pobytu	dátum narodenia	podpis

Osoba určená pre styk s orgánom verejnej správy: meno a priezvisko....., adresa trvalého pobytudátum narodenia, podpis¹⁰

zdroj: VIA IURIS

2. Vzor uznesenia obecného zastupiteľstva – vyhlásenie referenda

Uznesenie č.

Obecné zastupiteľstvo v (názov obce)

A. po dôkladnom oboznámení sa s hrubým zanedbávaním povinností starostu a hrubými a opakovanými porušeniami zákonov a všeobecne záväzných právnych predpisov konkrétne opísaných v uznesení č. XY¹¹ obecného zastupiteľstva v (názov obce) zo dňa uznalo všetky tieto dôvody na vyhlásenie referenda v zmysle § 13 a ods. 3 písm. a) bod 2 zákona č. 369/1990 Z. z.

¹⁰ Ak petíciu podáva petičný výbor, uvedie sa meno, priezvisko, adresa trvalého pobytu a dátum narodenia o každom jeho členovi. Osoba určená na zastupovanie v styku s orgánom verejnej správy v petícii k menu, priezvisku, adrese trvalého pobytu a dátumu na rodenia aj podpis.

¹¹ Pri vyhlásení referenda samotným zastupiteľstvom bez predchádzajúcej petície zastupiteľstvo musí v predchádzajúcom uznesení zobrať na vedomie dôvody na odvolanie starosti, pričom ich musí starostlivo v uznesení uviesť, aby obyvatelia sa s nimi mohli oboznámiť a neboli dôvody na pochybnosti o legitimitate uznesenia.

o obecnom zriadení za opodstatnené a v zmysle zákona o obecnom zriadení vyhlasuje miestne referendum o odvolaní starostu obce(meno a priezvisko starostu).

B. vyhlasuje a schvaľuje dátum konania miestneho referenda o odvolaní starostu obce(názov obce a meno a priezvisko starostu) od 7.00 do 22.00 hod

C. schvaľuje miesto konania miestneho referenda v priestoroch Obecného úradu v obci¹² pričom určuje celé územie obce ako jeden okrsk,¹³

D. schvaľuje otázku, ktorá bude položená voličom pri miestnom referende „Ste za odvolanie (meno a priezvisko starostu obce) z funkcie starostu obce?“

E. schvaľuje spôsob úpravy hlasovacieho lístka tak, že pri otázke sa vytlačia dve odpovede očíslované „1. ÁNO“ a „2. NIE“. Oprávnený volič obce na hlasovacom lístku zakrúžkuje číslo jeho odpovede tak, že ak na otázku odpovedá „áno“ – zakrúžkuje číslo „1.“ a ak na otázku odpovedá „nie“ – zakrúžkuje číslo „2.“. Na hlasovacom lístku bude okrem dňa konania referenda, referendovej otázky uvedené aj poučenie o spôsobe hlasovania. Každý hlasovací lístok bude opatrený odtlačkom okrúhlej pečiatky obce..... .

F. schvaľuje komisiu pre miestne referendum a to v zložení:

1. meno a priezvisko, adresa trvalého pobytu
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

a určuje deň prvého zasadnutia komisie na

G. súhlasí, že administratívne záležitosti týkajúcich sa miestneho referenda zabezpečí obecný úrad.

Podpisy overovateľov zápisnice

¹² Prípadne v inej budove prístupnej bez spolupráce so starostom.

¹³ Počet okrskov sa môže meniť v závislosti od počtu obyvateľov a od toho, ako je miestne referendum upravené vo VZN o miestnom referende.

Poznámka: Autorovi v tomto prípade ide o vyhlásenie miestneho referenda z vôle obecného zastupiteľstva. Ak zastupiteľstvo vyhlási miestne referendum na základe petície obyvateľov obce, zmení sa vo vzorovom dokumente len časť „A“. V nej bude uvedené, že zastupiteľstvo vyhlasuje referendum na základe petície obyvateľov obce, pričom by malo obsahovať základné údaje o petícii (koľko obsahovala platných podpisov, kedy bola podaná obci, kto podpisy overil) a odkaz na ustanovenie §13a ods. 3 písm. a) bod 1 zákona č. 369/1990 Z. z. o obecnom zriadení

**Príloha č. 1 komentovaný výňatok z Trestného zákona (zákon č. 300/
2005 Z. z.), ktorý postihuje zmarenie referenda**

§ 326

Zneužívanie právomoci verejného činiteľa

(1) Verejný činiteľ, ktorý v úmysle spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech,

- a) vykonáva svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu,*
- b) prekročí svoju právomoc, alebo*
- c) nesplní povinnosť vyplývajúcu z jeho právomoci alebo z rozhodnutia súdu, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až päť rokov.*

V zmysle § 326 ods. 3 písm. c) Trestného zákona sa vyššou trestnou sadzbou páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 preto, aby inému zmaril alebo sťažil uplatnenie jeho základných práv a slobôd.

Podľa judikatúry súdov nemusí ísť iba o materiálnu škodu, ale môže ísť aj o škodu nemateriálnu (napríklad poškodenie práv osoby alebo poškodenie zdravia). Úmysel spôsobiť škodu alebo zadovážiť prospech je pohnútkou páchatel'a a preto je trestný čin spáchaný, ak verejný činiteľ vedený touto pohnútkou napríklad nesplní svoju povinnosť – nie je potrebné, aby škoda skutočne vznikla alebo aby páchatel' sebe alebo inému skutočne zadovážil neoprávnený prospech.

§ 327

Marenie úlohy verejným činiteľom

(1) Verejný činiteľ, ktorý pri výkone svojej právomoci z nedbanlivosti zmarí alebo podstatne sťaží splnenie dôležitej úlohy, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

§ 351

Marenie prípravy a priebehu volieb a referenda

(1) Kto inému násilím alebo hrozbou násilia, alebo ľstou bráni vo výkone ústavného práva voliť, alebo hlasovať v referende, alebo iného takým spôsobom k výkonu takýchto ústavných práv núti, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

Tento trestný čin môže verejný činiteľ spáchať iba vtedy, ak poruší povinnosti verejného činiteľa, ktoré majú za následok zmarenie splnenia „dôležitej úlohy“. Na spáchanie tohto trestného činu nie je potrebné, aby mal verejný činiteľ úmysel zmaříť dôležitú úlohu, ale stačí, ak konal z nedbanlivosti. Zmarenie splnenia úlohy sa vykladá ako znemožnenie jej splnenia v čase, keď mala byť splnená.

Pri aplikácii tejto skutkovej podstaty je kľúčový pojem „dôležitá úloha“. Komentár k Trestnému zákonu uvádza, že *„či v konkrétnom prípade ide o dôležitú úlohu, treba zisťovať z jej významu z hľadiska štátu, spoločnosti, organizácie alebo inštitúcie, v ktorej je verejný činiteľ činný a ktorej úloh sa splnenie týka“*. V uvedenom kontexte považujeme za zaujímavé rozhodnutie Nejvyššího soudu České republiky z 15. novembra 2005, sp. zn. 7 Tdo 991/2005, v ktorom sa okrem iného uvádza: *„Z těchto skutečností je jednoznačně zřejmé, že obviněná svým rozhodnutím zmařila splnění úkolu činitele působícího ve veřejné správě na úseku územního a stavebního řízení spočívajícího v zabezpečení souladu mezi v této oblasti závaznými právními předpisy odrážejícími veřejný zájem na rozvoji a tedy i využití daného území a realizovanou výstavbou. Protože tento úkol je jedním ze základních úkolů stavebních úřadů a v podstatě stěžejním úkolem územního řízení týkajícího se výstavby budov, nutno tento úkol považovat za důležitý úkol ve smyslu § 159 odst. 1 tr. zák. Vydáním stavebního povolení v rozporu s územním plánem tak obviněná zmařila i základní cíle a úkoly územního plánování, které podle § 1 odst. 2 staveb. zák. má vytvářet předpoklady k zabezpečení trvalého souladu všech přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území, zejména se zřetelem na péči o životní prostředí. ...Dovolací soud v této souvislosti poznamenává, že s námitkou zpochybňující naplnění předmětného zákonného znaku spočívajícího ve zmaření splnění „důležitého úkolu“ se již správně vypořádal soud prvního stupně, když na str. 4 svého meritorního rozhodnutí uvedl, že důležitým úkolem „je v případě státní správy ve stavebnictví, regulace stavebních aktivit tak, aby byly v co největším souladu s veřejným zájmem“*.

V zmysle § 351 ods. 2 písm. b) Trestného zákona sa rovnako ako v odseku 1 potrestá, kto v súvislosti s výkonom ústavných práv uvedených v odseku inak hrubým spôsobom marí výkon týchto ústavných práv. Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo 2 ako verejný činiteľ. V zmysle ustanovenia § 128 ods. 1 Trestného zákona, starosta je verejným činiteľom. Podľa § 128 ods. 1 Trestného zákona platí podmienka, že trestný čin musí byť spáchaný v súvislosti s právomocou a zodpovednosťou verejného činiteľa. Táto právomoc musí vyplývať z ústavy alebo zo zákonov.

Treba tiež povedať, že podľa ústavného súdu je možné podať žalobu na nečinnosť obce a na nezákonný zásah obce, keďže nebolo miestne referendum na základe platného uznesenia realizované.

Dôležité zákony:

Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení

Zákon č. 85/1990 Zb. o petičnom práve

Zákon č. 564/1992 o spôsobe vykonania referenda

Zákon č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí